ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 501 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1861

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է 140 դրչ.
Վեցամսեայ „ 75 „
Մէկ ծանուցումը տողին 5 դրամ է
Յառաջաբերութիւնները կանխիկ են:
Յանձնաբերութիւնները ամեն ամսոյն 1ի եւ 15ին կը սկսին:

Դուրս երթալիք լրագիրներուն նամակի ծախքը առնողին վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ օր եւ իցէ գրութիւն խմբագրին պիտի ուղղուի. եւ առանց նամակուն ծախքն խրկողին վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Եւրոպայէն եկած վերջին լուրերը նոր բան մը չեն աւելցներ անցեալ շաբթուան լուրերուն վրայ։

Հարաւային Իտալիայէն եկած լուրերը գոհացուցիչ են։ Աւազակութիւնը իր օրհասական վերջին ճիգը թափելէն ետեւ՝ ամեն կողմանէ սաստկապէս հալածուելով՝ քանի մը տեղ կեդրոնացած է, որոց մէջէն ալ ջնջուելուն տարակոյս չկայ։ Ձիալտինի զօրապետը գաւառներն անդորրութեան մէջ պահելու և աւազակութեան առաջքը առնելու համար, որոշում ըրաւ մէկ մէկ վաշտ կանոնաւոր զօրք և երկու դումարտակ քաղաքացի շարժական զօրք ղրկել ամեն մէկ նահանգները։

Լատ. սեպտ. 7ին օրը Կարիպալտի զօրապետին յաղթանակաւ Նաբոլի մտնելուն տարեդարձն ըլլալով, Սիկիլեայի և Նաբոլիի շատ քաղաքներուն մէջ մեծահանդէս տօն կատարուեցաւ, որուն մէջ ժողովրդեան ուրախութիւններու հրճուանքը նկարագրել անհնար է կրսեն Իտալիոյ լրագիրները։

Թուրինէն սեպտ. 3/15 թուով լուր կուսան թէ առջի օրը Ս. Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը Ֆիորենցա գացեր է հոն ըլլալիք համաշխարհական արուեստահանդէսը բանալու համար, և ամենամեծ համակրութեամբ ընդունուեր է ժողովուրդէն։

Սիկիլեայի Պալերմօ քաղաքին մէջ քաթոլիկ ատուածաբանները ժողով մը ընելով՝ վճռեցին թէ Պապին աշխարհական իշխանութիւնը քաթոլիկ եկեղեցւոյն պաշտօնին հակառակ է։

Հռոմէն Միլանի Պատէթ լրագրին գրուած նամակ մը կրսէ թէ Ս. ատիկանու մէջ նախագուշութեան միջոցներ ձեռք կառնուին մնացալու փոթորիկի մը երկիւղով։ Սակայն զատ ճամբու պատրաստութիւններ կը տեսնուին եղեր Պապին համար, և արդէն Ձիվիթա—Վէքիա սպասող պապական քորվէթին հրաման դացեր է որ ճամբու պատրաստ ըլլայ։

Լրագիրներէն ոմանք կրսեն թէ Պապին այս ճամբորդութիւնը օդափոխութեան նպատակաւ է։

Բրուսիոյ Ս. թագաւորը լատ. սեպտ. 9ին Պէլճիքայի Պրիւսել մայրաքաղաքը հասաւ։

Ամերիկայէն եկած վերջին լուրերը նշանակութեան արժանի նոր բան մը չեն ծանուցաներ մեզ։ Հիւսիսայինները դեռ իրենց պարտութեան վրէժը չկրցան առնուլ հարաւայիններէն, և ոչ անոնց յառաջադիմութիւնը արգիլել, որով Միութեան Ս. աշխարհը մայրաքաղաքը վտանգի մէջ կը դտնուի։

Իտալիոյ լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը Իտալիոյ անկախութեան դիւցազուն Կարիպալտի զօրապետին առաջարկութիւն ըներ է Միացեալ Նահանգաց (հիւսիսայիններուն) սպարապետ ըլլալու, և Կարիպալտի ալ ընդուներ է այս առաջարկութիւնը։

Աթէնքէն անցեալ հինգշաբթի օրը հեռագրով լուր եկաւ մայրաքաղաքս, թէ Յունաստանի թագուհւոյն կենացը դէմ ոճրագործութեան փորձ մը եղեր է։ Երիտասարդ ուսանող մը ատրճանակ մը պարպեր է Նորին Վեհափառութեան վրայ, բայց բարեբաղդաբար չէ հասնիդիպեր անոր։ Եղեռնագործն անմիջապէս բռնուեր է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօրեա—Ս. ալաքիոյ միացեալ իշխանութեանց վերաբերեալ քանի կարեւորագոյն առաջարկութեանց վրայ որոշում ընելու համար կիրակէ օրը Պէօյիւքտէրէ Ռուսիոյ դեսպանին պալատը դեսպանաժողով մը եղաւ, որուն ներկայ էին բարձրագոյն Մեծ եպարքոս Բալի փաշան և արտաքին գործոց պաշտօնէի տեղապահ վեսեմափայլ Ճէմիլ պէյը։

Եգիպտոսի փոխարքայ բարձրագոյն Սայիտ փաշան անցեալ երեքշաբթի իրիկուն մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Աղէքսանդրիա և անկէց Եգիպտոս երթալու համար։

Կայսերական հրամանաւ՝
Ս. սեմափայլ Ռիզա փաշան որ Հալէպի կուսակալ անուանած էր՝ Իզմիրի կուսակալ անուանեցաւ և Հալէպի կուսակալութիւնն ալ Նուրէն Իսմէթ փաշային յանձնուեցաւ։

Պաղդէյ Մօնիթէօր պաշտօնական լրագիրը Ս. Նաբոլէոն կայսեր կողմէն օդոստափառ Ինքնակալին գահակալութիւնը շնորհաւորելու եկող Մօնթէպէլլօ զօրապետը հաստատեալ առնարանութիւնը կը հրատարակէ, որն որ օգոստոս 14ին օրը յիշեալ զօրապետը խօսած է Տոլմա Պահճէի պալատը օգոստափառ Սուլթանին առջև։

« Ս. Եհափառ Տէր։

« Նաբոլէոն կայսրը զիս կը ղրկէ Ձեր գահակալութեան առթիւ իր ուրախակցութիւնը և ձեր թագաւորութեան բարեբաստութեանը համար ունեցած ըղձանքը ձեզի բերելու։

« Ս. Եհափառ Տէր, Եւրոպա մեծապէս տրտմեցաւ Ձեր արժանայիշատակ եղբօր Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտի կանխահաս մահուանը վրայ, բայց Ձեր վեհափառութեան առաջին գործերն ու խօսքերը հաստատ յոյս տուին իրեն, որ Ձեր օգոստափառ նախորդներուն ազնիւ արարքը բացած նորոգութեան ու յառաջադիմութեան ճամբան Ձեր կառավարութենէն ալ պիտի շարունակուի նոյն յարատեւութեամբ և նոր ազդուութեամբ մը։

« Ոչ ոք Նաբոլէոն կայսրէն աւելի ուրախացաւ Ձեր վեհափառութեան հրատարակած վեհ խորհուրդներուն վրայ։ ուստի և ոչ ոք անկէ աւելի կը բաղձայ անոնց կատարմանը։ Թող Ձեր հզօր աջքն իր անկողմնասէր պաշտպանութիւնը տարածէ Ձեր ընտրեալ տէրութեան մէջ բնակեալ ամեն ազգէ և կրօնքէ հպատակներնուդ վրայ։ Թող այն հաչակաւորագրուած, վաւերացած և Ձեզնէ նորոգուած խոստումները՝ թէ՝ Ասիոյ և թէ՝ Եւրոպիոյ մէջ կատարեալ և անկեղծ գործադրութիւն դտնեն ամենուն համար և ամենուն կողմէն, այն ժամանակը Ձեր վեհափառութիւնն ալ Նաբոլէոնէն Ձեզի աւանդուած իշխանութիւնը աւելի ամրացընելով՝ Ձեր ժողովրդոց երախտագիտութեանն ու դաշնակիցներնուդ համարմանը վրայ նոր իրաւունքներ պիտի ստանաք։ Այս ազնիւ գործը գլուխ հանելու համար, թէ որ Աստուած հաճի՝ երկար օրեր պահուած է Ձեզ, և Պաղդեա՝ որ Տաճկաստանի ամենէն հին և ամենէն հաւատարիմ դաշնակիցն է, իր օժանդակութիւնն ու ձեռնտուութիւնը չզլանար Ձեզնէ։

« Նաբոլէոն կայսրը ուզեց իր բարեկամութեան ու համակրութեան զգացումները ինքնին յայտնել Ձեզ նամակաւ մը՝ զոր ակնածութեամբ Ձեր վեհափառութեան կը մատուցանեմ։ »

Օդոստափառ Ինքնակալն ալ հետեւեալ պատասխանը տուած է։

« Մեծապէս շնորհակալ եմ վեհափառ կայսրէն որ հաճեր է այսպէս իր յատուկ ուրախակցութիւնն ինչպէս նաև իր բարձր բարեկամութեան յայտարարութիւնը ինձ ուղղելու։

« Շատ ուրախ եմ որ գահակալութեանս ժամանակը հրատարակած սկզբունքներս՝ որոնք իմ ներքին և արտաքին քաղաքականութեանս հիմ պիտի ըլլան, լաւ հասկցուեր են Եւրոպայէն և մասնաւորապէս վեհափառ կայսրէն։

« Լաւ հասկցուած է թէ ես իմ ամեն հպատակներուս հաւասարապէս և առանց իրիք բացառութեան պաշտպանութիւն և բարօրութիւն տալ կուզեմ, և թէ իմ բոլոր ջանքս այս նպատակին պիտի դիմէ։

« Եւ իրօք պիտի տեսնեն բարեկամներս որ իմ բոլոր ջանքս այս երկիրը նորոգելու և բարգաւաճեցընելու պիտի նուիրեմ։

« Պաղդը է ինձ կրկնել, թէ վեհափառ կայսեր բարեկամութիւնը խիստ բարձր արժէք մը ունի ինձ համար, և ամենէն սիրելի բաղձանքս է այս բարեկամութեան օր քան զօր աւելնալը տեսնել։

« Անաց որ, դիտեմ ո՛րչափ հոգածութիւն ունի Մօնթէպէլլօ զօրապետը Տաճկաստանի վրայ երկար ժամանակէ ի վեր, և կայսեր զանիկայ այս պաշտօնին համար ընտրելը բարեկամութեան նոր ապացոյց մը կը համարիմ։ »

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդարհուրդ կիրքերու դրգռմամբ Աղգին մէջ ծագած ողբալի տարաձայնութիւնն ու գործուած անկարգ և անպարկեշտ գործերը, դժբաղդաբար օտարազգի լրագրաց ալ ուշադրութիւնը գրաւելով՝ դատը աշխարհի առեանն ելած և ընդհանուր հասարակաց կարծիքը դատաւոր կանգնած է հիմա։

Այրաքաղաքիս Քուրիէ տ'Օրիան լրագիրը՝ որ ազատամտութեան ու յառաջադիմութեան ջերմ կուսակից է և Եւրոպայի առջև ալ համարում ունի, արդէն անցած անցքերը մանրամասնաբար հրատարակելէ ետեւ՝ այնպիսի խիստ դատողութիւններ կընէ անձանց և գործոց վրայ, զորոնք ազգասէր հայ մը չկրնար առանց ցաւելու կարդալ, երբոր կը մտածէ թէ այն գործերը՝ ինչ որ ալ ըլլան՝ Հայոց բրածն են, և այն անձերը՝ ով որ ալ ըլլան՝ մեր ազգակիցներն են։ Եւ ինչպէս որ Աղգիս մէջ գործուած բարի գործերն ընդհանուր Աղգին պատիւ կը բերեն, անանկ ալ տարակոյս չկայ որ վատ գործերն անոր հակառակը կը բերեն; այսինքն նախատինք։

Յիշեալ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ ազգիս մէջէն ոմանք տէրութեան առջև ամբաստանութիւն ըրեր են ազգին յառաջադիմական մասին վրայ իբր թէ Հայոց թագաւորութիւն հաստատելու գաղտնի դիտաւորութիւն ունին։ Այս անտեղի և միանգամայն նողկալի զրպարտութիւնը Հայ երիտասարդաց սիրտը չարաչար վիրաւորելով, հետեւեալ ուղերձը ստորագրեր ու մեծապատիւ Սերվիչէն էֆէնտիին ղրկեր են։

« Մեծապատիւ էֆէնտի։

« Աղդասիրութիւնը դուք ձեզի պարտք ճանչցողներէն էք և ձեր գործերովը արդէն շատ անգամ ցուցուցած էք թէ այս պարտքը կատարել գիտէք։ Դուք անանկ յատկութիւններ ունիք որոնք ձեզ արժանի և կարող կրնան Աղգային շարժման գլուխն անցնելու և զայն շարժումը կանոնաւորելու։ Դուք լո՛ւ հասկցած էք թէ Աղգին ճշմարիտ ծառայութիւն մատուցանելու համար, նախ քան զամենայն երկու բան պէտք է։ Աղգին մէջ բարեկարգութիւն և մեր բարեկենաց տերութեան հաւատարմութիւն։ Դուք այս սկզբունքը Ընդհանուր ժողովոյ առեանպետ եղած օրերնիդ հրապարակաւ քարոզեցիք, և յայտարարութիւն ըրիք թէ առանց այս կրկին պայմանին չէք կրնար որ և է պաշտօն մը վարել Աղգին մէջ։

« Անկէ 'ի վեր Աղգային երիտասարդութիւնը ձեր վրայ դրաւ իր յոյսը։ Ձեր սկզբունքները մերիններն ալ են։ ձեր փափաքները մերիններն ալ են։

« Գուցէ շատ բաղմաթիւ չեն այս սկզբունքին տէրերը, բայց երթալով շատնալու վրայ են։ Երթալով պահսելու վրայ մը կը համարիմ։ »

բայ է անոնց թիւը՝ որոնց աչքը մեր եկեղեցիէն աւելի ուրիշ եկեղեցեաց յարած է և մեր տէրութենէն աւելի ուրիշ տէրութեանց։

« Այդ մարդիկներն են որ այսօր մեզ կը բամբասեն իբրև թշնամի եկեղեցւոյ և թշնամի տէրութեան։ Չեղի կիյնայ, դուք որ Ազգին վստահութեան էն փառաւոր կնիքն ունիք, ձեզի կիյնայ որ առաջնորդը կը սեպուիք Հայ երիտասարդութեան, մեր և Ազգին պատիւը բընտրել այդ մարդոցմէն։

« Ազգային երիտասարդութիւնը այս պարագային մէջ չկրնար լուռ և անտարբեր կենալ, և իրեն պարտք սեպած է մինչև վերջը պաշտպանել բարեկարգութեան խնդիրը և իր առ եկեղեցին ու առ տէրութիւնն ունեցած հաւատարմութիւնը։ Այս հաւատարմութիւնը կասկածի տակ ձգելու փորձ փորձողները պէտք է որ ապացուցանեն իրենց ըսածը։ Ազգային երիտասարդութիւնը իրենց հետ դատ ունի, և այս դատը երբ բացուելու ըլլայ, իրենց վրայ իր բոլոր գիտցածները պիտի ըսէ, ոչ թէ գաղտնիգաղտ լրիկ բանարկութեամբ, այլ յայտնի և բացէ ՝ի բաց ճշմարտութիւնը ընելով։ Կուզէք մի այս դատը վարել յանուն Ազգային երիտասարդութեան և ՝ի սէր Ազգին, ուր և ինչ միջոցներով որ հարկ ըլլայ։

« Դուք եթէ այս հոդը վրանիդ չառնէք, մեր յոյսերուն մէջ ամենամեծ յոյս մ՚ալ պակսելով՝ կը վախնանք որ մեր գործածելիք միջոցներն յուսահատական ըլլան։ Ազէկ կշռեցէք առանց պարագայի մը հեռուանքները, և ըստ այնմ պատասխան մը շնորհ ըրէք մեզի։

« Մնամք խորին յարգանօք և այլն։

(Առորագրութիւնք) »

Սերվիչէն էֆէնտին ալ նոյն լրագրին միջոցաւ հետևեալ պատասխանը ուղղած է վերոյգրեալ նամակը իրեն գրողներուն։

« Տեարք։

« Ձեր խմբովին գրած նամակը խիստ պատուաւոր ըլլալով ինձ համար, չեմ կրնար անզգայ մնալ այն վստահութեան որ կը յայտնէք ինծի յանուն հայ երիտասարդութեան։ Միայն կը ցաւիմ իմանալու թէ ինծի յանձնել ուզած պաշտօնիդ իմ կարողութենէս վեր է։ Ներեցեք սա ալ ըսելու, որ եթէ մեր հակառակորդներուն մեզի դէմ ցուցցած զգացումը քրիստոնէական զգացում է չկրնար ըլլալ, սա առոյգ է որ դուք ալ պէտք է աղնուաբար և վեհանձնաբար ետ կենաք չարին չար հատուցանելէ։ Դուք ամեն ժամանակ չափաւորութիւն բանեցուցած էք ձեր գործերուն մէջ։ Շարունակեցէք այն ընթացքը և մեր իրաւունքը աւելի դիւրաւ յաղթող կըլլայ։

« Այս է իմ ձեզի տալիք խրատս։ Ձեր իմ վրայ ցուցցած վստահութիւնը իրաւունք կուտայ ինծի այս խրատը ձեզի տալու։

« Ընդունեցէք, Տեարք, իմ անկեղծ սիրոյս հաւատիքը։ »

ՍԵՐՎԻՉԷՆ

Անցեալ չորեքշաբթի՝ ազգայնոց մէկ մասին կողմէն 1500ի չափ առորագրութեամբ հնգովք և մատի նշաններով հեռեւեալ ադերսագիրը(1) տրուեցաւ Բ. Դուռը։

« Բարձրագոյն տէր։

« Ժամանակէ մը՚ի վեր հայոց ազգիս մէջ հնարուած Սահմանադրութեան գործադրութեանը մինչև որ մեր բարեխնամ տէրութիւնն իւր բարձր հաճութիւնը չշնորհէ, առորագրեալ ծառայքս չենք կրնար զայն ընդունիլ։ Որոշ հետ մեկ տեղ մեր Պատրիարքը եղող ամենապատիւ Սարգիս սրբազան Արքեպիսկոպոսին կառավարութենէն ամենքս ալ ամեն կերպիւ գոհ ըլլալով, իրաց այս վիճակը Մահկէրի կերպով առորագրած այն ադերսագիրը Ձեր բարձրութեանը կը մատուցանենք։ »

(1) Գէչիկիաչի մէջ առորագրել տրուածին թարգմանութիւնն է։

Յայտնի է որ որ ասկէց 15—20 օր առաջ ալ Ազգիս մեծ մասին կողմէն քանի մը հազար առորագրութեամբ ուրիշ ադերսագիր՚մ՚ալ տրուեր էր Բ. Դուռը։

Հաւասիկ անոր ալ թարգմանութիւնը։

« Բարձրագոյն Տէր։

« Սառորագրեալքս եկեղեցականք և աշխարհականք Հայոց ազգին կը համարձակինք հետևեալը ներկայացնելու Ձեր բարձրութեան։

« Մեր ազգին Կրօնական և Քաղաքական ժողովները որ հին ժամանակէ ՝ի վեր կայսերական հրամանաւ հաստատուած են, այս օրերս Կրուսաղէմի Պատրիարքի ընտրութեանը վերաբերեալ խնդիրը կարգի դնելու համար միաբանութեամբ որոշում մը ըրեր էին, որ արդարութեան և միանգամայն Պատրիարքական գործոց կանոնաւորութեանը համար ընդհանուր ազգէն ընդունուած Սահմանադրութեան համաձայն էր Հայոց Սարգիս Պատրիարքը, այնպիսի պատճառներու համար զորս լռութեամբ անցնիլ կուզենք, մտիկ ըրաւ քանի մը անձանց թելադրութիւնը՝ որոնք ազգին վարչութիւնը իրենց բարեկամներուն յատուկ արտօնութիւն մը ընել կուզեն՝ ինչպէս հին ժամանակները, և յայտնապէս ձեռք զարկաւ եղած որոշումները աւրելու, որուն ինքն ալ հաւանութիւն տուած և ստորագրած էր։ Իր առջի ընթացքին ուղղապէս հակառակը գործելով, քանի մը ամիսէ ՝ի վեր համարձակեցաւ վերոյիշեալ երկու ժողովներուն իրաւանցն ու արտօնութեանցը յայտնապէս ոտնհար ըլլալու, և կը ջանայ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աւանդութեանցը բոլորովին հակառակ նորաձևութիւններ(1) ազգին մէջ մտցնելու, և այսպէս կրօնքը իր ծածկեալ գիտաւորութեացը նպաստող գօրաւոր գէնք մը ընելով իր ձեռքը՝ համարձակեցաւ ծուռ սխալ տեղեկութիւններ տալու Բ. Դրան, տեղեկութիւններ՝ որոց միակ նպատակն է Կրուսաղէմի Պատրիարքութեան մեծ պաշտօնին համար պէտք եղած յատուկ թիւններէն բոլորովին զուրկ մէկը ընտրել, որն որ յայտնապէս հակառակ է այս մասին տրուած Դպրոցական հրամանագրին։

Սկսեց դատ, անցեալ երկուշաբթի օրը ընդհանուր ժողով գումարած ժամանակը, ոչ միայն չհրաւիրեց այն անձանց մեծագոյն մասը՝ որոնք ազգին կանոնացը համեմատ իրաւունք ունին ներկայ գտնուելու, և որոնք ամեն ժամանակ այս կերպ որոշմանց մասնակից ըլլալու կոչուեր էին, այլ և հրաւիրանաց նամակներ գրկեց անհամեմատաբար բազմաթիւ անձերու՝ որոնք յիշեալ պաշտօնին պէտք եղած պայմաններէն զուրկ էին և խոովարար ճանչցուած էին։ Իր նպատակն էր զանոնք իր ծածուկ դիտաւորութիւններուն համաձայնեցնել՝ գործակցութեամբ խումբ մը ստորին կարգի մարդոց, ինչպէս բեռնակիներու և այլոց՝ զորոնք Պատրիարքական գումարելու նոյնպէս փոյթ եղած էր։

Այս է ահա, բարձրագոյն Տէր, միակ պատճառը՝ որուն համար Պատրիարքական գումարուեցան մեր ազգակիցներէն բազմաթիւ անձինք, որոց ամենն ալ հաւատարիմ հպատակ են կայսերական կառավարութեան։ Յիշեալ ազգակիցներս նիս ինքզինքնին հարկադրեալ տեսեր էին

(1) Օգոստ. 2ին գումարուած համագումար անուն կրօնականժողովին « կիրքով եղած երդումը չբռնուիր » ըսելով առած ապօրինաւոր եւ անընդունելի վճիռը կակնարիէ, որն որ Պ. Զամուրճեանը եւ իր խայտառակութեան ընկեր սրտակից ու կրօնակից Տէյիրմէնճեան Զալըճի Դրիգորը առաջ սպաշտպանեցին ու հիմա անտամոթաբար կուրծանան, երբ նոյն ժողովին ներկայ գտնուող եկեղեցականներէն շատերը կը բողոքեն յիշեալ վճռոյն դէմ, եւ սուրբ Աշխատասիրին եւ առաքելական ու հայրապետական պատուիրանաց եւ կանոնաց հակառակ ըլլալը խոստովանելով կը հերքեն։

Պատրիարքարան երթալու և իրենց ներկայութեամբը բողոքելու ազգին իրաւանցն ու շահուցը դէմ եղած ոտնհարութիւններուն։ Եւ մինչդեռ դումարուած ժողովուրդն ասկէց ուրիշ նպատակ մը չունէր, Պատրիարքն ու իր համախոհները Բ. Դուռը ձանձրացընելու կը յանդգնէին՝ սուտ տեղեկութիւններ տալով, որոց նպատակն էր այս բողոքին ճշմարիտ նկարագիրը այլայլել, և ազգային Սահմանադրութիւնը՝ նոր ոտնատրութիւնը՝ մոռցուած սուտ գոյներով ներկայացնել։ Թէ որ բարձրագոյն Տէր, քննութիւն մը ըլլայ, Պատրիարքին բռնած ընթացքը յայտնի կըլլայ, և կը հաստատուի որ այս գժտութեան միակ պատճառը ան եղած է։ Անոր գործերէն միայն գրդռեալ ըլլալով այս շփոթութիւնները, ընդհանուր ազգին վստահութիւնը կը վերցուներն իր վրայէն, և այսօրուան օրս մարդ չկայ որ անոր անմիջապէս հրաժարելուն հարկը չզգայ։ Իսկ ազգային Սահմանադրութեան գալով, բաւական է զանիկայ արդարացընելու համար ըսել, թէ անոր նպատակն է՝ մէկ կողմէն ազգային գործոց վարչութիւնը աւելի կանոնաւորել՝ իշխանութիւնը քանի մը անձանց ձեռքէն հանելով և ազգին վստահութիւնը վայելող անձինքը մասնակից ընելով։ միւս կողմանէ ջնջել այն միտումները որ ՀԱՍԱԿԱՐ են Ազգին քանի որ կայսերական կառավարութեան կամացն ու շահուցն ալ՝ հակառակ են։

« Սառորագրեալները կը համարձակին յուսալու որ Ձեր՝ բարձրութիւնն իր ծայրագոյն արդարասիրութեամբը կը հաճի մեր ներկայ ազերսը ուշադրութեան արժանի համարելու և ըստ այնմ հրաման ընելու։

Կ. Պոլիս 5 Բէպիլ էվվէլ 1278։
(28 օգոստոս 1861)

Մաղթենք վերին Սահմանադրութենէն որ տարաբաղդ ազգերնուս այցելութիւն ընելով՝ հակառակութեան հոգին վանէ սրտերուն մէջէն, և մանաւանդ կիրքով կուրցած միտքերը լուսաւորէ, որպէս զի կարող ըլլան այս ազգակործան երկպառակութեան անհաշուելի հետևանքները նկատելու և քրիստոնէավայել եղբայրասիրութեան ու անձնուրացութեան ոգուրը զգացումներով՝ վառուելու։

Լրագրոյս 496 թուոյն մէջ 1856 յունվ. 19 թուով կրօնական համագումար ժողովոյ մը վճիռը հրատարակեր էինք Պ. Զամուրճեանին դէմ, որ ինչպէս նախընթաց թուով ալ ըսած ենք, Հայոց ազգը ճիզվիթականութեան առաջնորդելու պաշտօնին նուիրած է ինքզինքը, և այս օրերս ալ մէկ ոտքը Կրուս սղէմատունը, մէկ ոտքն ալ Պատրիարքարանը դրած՝ սուտ ու փուճ յայտարարութիւններով ազգին պարզամիտները խաբելու և գրգռելու եղած է։

Յիշեալ թիւերնուս՝ մէջ ծանուցեր էինք նաև թէ եկեղեցականաց յիշեալ ժողովին վճռոյն համեմատ՝ ժամանակին Ս. Յակոբ Պատրիարքը շրջաբերական կոնդակ մը հաներ էր մայրաքաղաքիս եկեղեցիները և գաւառները ցրուելու համար, և մէկ քանին ալ արդէն Պատրիարքարանէն ցրուած էին։ բայց նոյն՝ միջոցին մէկ երկու աշխարհական երևելի անձինք Պ. Զամուրճեանն պաշտպան կենալով՝ կոնդակին ցրումը դադրեցընել տուին։

Պ. Զամուրճեան իր հոգեշահ Պոլսակին 111 թուով յաւելուածին մէջ « Մասիսն սխալները » և՝ քիչ մը վարն ալ « սուտերը » ըսելով՝ իր ճիզուիթական էսլոթիք ատատուածաբանութեան և խելքի ու բանականութեան՝ հակառակ ծիծաղաշարժ արտայայտութեան ամեն մեքենայները շարժեր, վերոյիշեալ ջանքերուն վճռոյն տակէն ինքզինք չէ կրցեր ազատել։ Բայց կոնդակին գոյութիւնը ժխտելով՝ առաջարկեր է որ՝ եթէ ատուդիւ անանկ բան մը կայ՝ նէ հրատարակենք։

Պ. Զամուրճեանին այս առաջարկութիւնը չէինք ուզեր կատարել թէ որ ինքը տխուր ապացոյցով մը խօսքերնիս հաստատելու մեզ ստիպած չըլլար։

Ուստի իւր խնդրանացը համեմատ ահա կը հրատարակենք՝ յիշեալ շրջաբերական կոնդակին Դզմիր խրկուած օրինակը, որուն բնագիրը տեսնելու ցանկացողները կրնան արդոյ Պ. Թադէոս Մի՚հրդատեանին գրասենեակը երթալ շուկան Աղալրիճիներուն մեծ փողոցին մէջ թիւ 59, և հոն աչքովին տեսնել։

Յարգապատիւ հոդաբարձու իշխան ազգայք օրինեալ սիրելիք մեր՝ ի Տէր։

Ի քանի մի ամսոց հետէ հեղինակութեամբ Պ. Զամուրճեանի Պրուսացւոյ Զօհալ անուն տաճկական բարբառով տպեալ տետրակ մի սկսաւ հրատարակիլ։ բայց հեղինակն հակառակասէր ինքնահաւան ոմն լինելով, վաղագոյն ազգային Հայաստան անուն լրագրին խմբագիրն էր։ երբ ազգն զզուեալ՝ ի նմանէ էառ՝ ի ձեռացն եւ հրաժարեցոյց յայն պաշտօնէ, ոխս կալեալ՝ ի սրտի իւրում յետ ժամանակաց հնարիւք ի՛մն ձեռնամուխ եղեւ հանձարել զայս Զօհալ տետրակն, եւ մեք գթալով թոյլատրեցաք նմա, որպէս զի այնու ձեռագործաւ իւրով փոքր՝ ի չատէ ապրեսցի ընտանեօքն։ Սակայն միջոց գտաւ ներքին կիրքն եւ թոյնն հակառակութեան իւրոյ թափել՝ ոչ միայն՝ ի վերայ Իւթիւճեան Պ. Կարապետի այժմեան ազգային Մասիս լրագրոյն խմբագրի, այլ եւ զՊասն Հռովմայ գերագոյն իշխան եւ գլուխ ընդհանուր՝ եկեղեցւոյ քրիստոնէից հաստատել ժայրհեցաւ՝ ի գլխաւոր սրբազան Առաքելոյն Պետրոսի յաջորդաբար բերեալ հաստատելով։ որ է անտեղի եւ հակառակ կամաց Քրիստոսի գլխոյն եկեղեցւոյ բոլոր հաւատացելոցս։ որպէս յայտ արար ինքն Տէրն մեր՝ ի փրկագործ Աւետարանին՝ ի բազում դէպս՝ չունել երբէ՛ք կամս գլուխ եկեղեցւոյ կարգել զմարդկ՚ոք սխալական, այլ ինքն՝ անսխալելի Աստուածորդին է գլուխ եկեղեցւոյ ըստ վկայութեան սրբազան Առաքելոյն Պօղոսի։ « Զամենայն ինչ հնազանդ արար՝ ի ներքոյ ոտից նորա, եւ զնա եդ գլուխ՝ ի վերայ ամենայն իրիք եկեղեցւոյ, որ է մարմին նորա, լրումն որ զամենայն յամենայնի լնու »։ Եփես. Ա. Գլ. 22. 23 համար։ Եթէ մարդոք դնել կամէք գլուխ՝ ի վերայ Առաքելական կաթուղիկէ սուրբ Եկեղեցւոյ, հա՛րկաւ ցուցանէր զՊետրոս կամ զայլ առաքեալս, եւ ո՛չ ասէր թէ՝ « Ես՝ ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ՝ ի կատարած աշխարհի։ » Թէպէտ Պ. Զամուրճեանն ծամածրռութեամբ բերէ զքանի մի վկայութիւնս՝ ի գլխաւոր սրբազան Հարց եւ ընդունելի վարդապետաց մերոց, որք զքրիստոնէական խոնարհութիւն յանձին բերեալ սովոր էին առնել՝ ի նամակագրութեան իւրեանց առ՝ ի պատիւ զմիմեանսք ելանել։ բայց սա՝ կրճատելով զբանս եւ զնետեւեալ տունն ոչ դնելով, եւ կամ՝ ի Վենետկի Մըխիթարեանց տպագրութենէն առնելով, որոց սովորութիւն է զբանս եւ զիմաստս գրոց սուրբ Հայրապետացն մերոց ծամածռել, եւ ըստ քմաց չողոքորթութեան իւրեանց յարմարել՝ փութան, եւ ընդունայն ընդ մերս Հայաստանեայց ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյ մաքառին զրաւոսութեամբ։

Արդ Հոգեւոր ժողով Պատրիարքարանիս եւ բոլոր Հոգեւորականք մայրաքաղաքիս միաբանութեամբ հերքեցաք զայնոր տետրակի զօտար վարդապետութեան բանս, որ ընդդէմ է ողջամիտ վարդապետութեան սրբոյ Եկեղեցւոյ մերոյ։ Ուստի՝ ըզդուշացուցանեմք զձեզ եւ զամենայն վիճակայինս ձեր, զի՝ ի տեսանելդ զնոյն Զօհալ տետրակն մի՛ չփոթեալ դայթակղիջիք։ իբր թէ հանգիստ դիտական պատուելի՝ վարժապետն գրեալ եւ հաստատեալ է ընդդէմ բազում՝ ուղղափառ Եկեղեցեաց զանընդունելի բանս։ Քանզի Պ. Զամուրճեանի դիտումն ոչ այլ ինչ է, բայց միայն իւր անձնական չանասիրութիւնն։ յումմէ առուել դրամ ակն ունիցի առնուլ՝ այնր կողման ջատագով հանդիսանայ։ Տէ՛ր տեսցէ եւ դատեսցէ։ թշնամիք առն ընտանիք իւր։ Ի սկզբանէ անտի՝ ի սրբոյ Լուսաւորչէ մերմէ եւ յերկից Ընդհանրական հոգեւոր սուրբ ժողովոց զոր ինչ հաւատս եւ վարդապետութիւնս ընկալաք, անարատ եւ՝ անապականելի պահեմք եւ ունիմք անս-

խախտ, որպէս նախնիքն մեր, նոյնպէս եւ մեք պարտիմք 'ի նոյն հաստատել եւ 'ի յուսաւոր չափոս նոցին ընթանալ առանց խոտորելոյ յաջ կամ յահեակ։ Ո՞վ մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն Քրիստոսի, յոր հաստատեալ եմք 'ի սկզբանէ լուսաւորութեան Ազգիս մինչեւ ցայսօր, եւ մինչեւ ց'յաւիտեան յայս՝ եւ 'ի սոյն հաւատս պահեսցէ՝ զմեզ կենարարն մեր եւ փրկիչն եւ գլուխն Եկեղեցւոյ Յիսուս Քրիստոս, ամէն։

Կարէ եւ այս յայտարար գրութիւն մեր համապատասխանել երկու ամսօք յառաջ առ մեզ ուղղեալ պատուական նամակի տաբեւոր յարգելի Իշխանաց եւ հոգաբարձու Ազգայիցդ։

Ցաւել կացջիք ո՛ղջ եւ անփորձ համայն քոյայնովք ձերովք պահպանեալ եւ զօրացեալ 'ի խնամս Տեառն։

Մնամ միշտ սիրող 'ի արտէ աղօթարար

1856 մարտ 7. (կնիք) Պ. Կ.

'ի Պատրիարքարանի Յակոբ

Կ. Պօլսոյ Արքեպիսկոպոս

'ի Խումբարու

Այս կոնդակը եւ վերոյիշեալ կրօնական համագումար ժողովին վճիռը, նոյնպէս ասկէց քանի մը ամիս առաջ Արօնական ժողովին տուած նոր վճիռը՝ ամենայայտնի կերպով կը հաստատեն որ Պ. Ղամուրճեանը Հայաստանեայց Լուսաւորչական եկեղեցւոյ հաղորդութեան անդամ ճանչցուելու եւ ազգային ու կրօնական խնդրոյ վրայ խօսելու եւ գրելու ոչ իրաւունք ունի եւ ոչ ալ բաւականութիւն, քանի որ իր կրօնական կոչիքները մեր Ս. Եկեղեցւոյ ողջամիտ վարդապետութեանցը հակառակ են. քանի որ ինքը ընտանի թշնամի մըն է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, եւ քանի որ իր անձնական շահուն համար ո՛ր կողմանէ աւելի դրամ առնելու ակնկալութիւն ունենայ նէ այն կողմին ջատագով կը հանդիսանայ, ըստ վկայութեան ամենապատիւ Յակոբ Արքեպիսկոպոսի նախկին Պատրիարքի Կ. Պօլսոյ եւ կրօնական համագումար ժողովոյն։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս Թռուցիկ տ'Օրիան լրագիրը լուր կուտայ թէ Ռուսիոյ կայսրուհին մօտ օրերս Պ. Պօլիս պիտի դայ, եւ ասկէց Ս. Երուսաղէմ ուխտի պիտի երթայ։

— Մայրաքաղաքս հրատարակուած անգլերէն Լիվրնթ Հերալտ լրագիրը որ երկու ամիսէ 'ի վեր բարձրագոյն հրամանաւ դադրեր էր, անցեալ շաբթուն նորէն հրատարակուիլ սկսաւ։

— Մեր արդէն ընթերցողները կը յիշեն որ ասկէց երկու տարի առաջ քանանական լերան բաժինով Պանքա մը հաստատելու խօսք կար, որ թղթադրամները վերնայէն եւաւ գործի պիտի սկսէր։ Բայց եւաքը թղթադրամոյ համար ուրիշ անօրէնութիւն ելլալով, յիշեալ Պանքան եւ ամենայն ցեր էր։ Հիմա Մայրաքաղաքիս Ժուռնալին խօսքին նայելով, յիշեալ Պանքան նոր պայմաններով եւ նոր արտօնութիւններով ստորագրուեր ընդունուեր է, եւ քիչ ժամանակէն գործի պիտի սկսի եղեր։

— Լիվրնթ Հերալտ լրագիրն ալ կը ծանուցանէ թէ վերոյիշեալ Պանքան մայրաքաղաքիս անպղեական դեսպանին առաջարկութեամբը նոր պայմաններով եւ կայսերական հրամանաւ վերահաստատուեր է եւ յառաջիկայ մարտ ամսէն սկսեալ հինգ հարիւր հազար լիրա դրամագլխով գործի պիտի սկսի։ Ա՛ռ ամիս եւաքն ալ այս դրամագլուխը մէկ միլիոն լիրայի պիտի ելլէ։ Ասկէց զատ, կայսերական կառավարութեան անօրէնութեամբը գաւառներէն հաւաքուած ոսկիները եւ տերութեան հանքերուն ու անտառներուն եկամտաւորութիւնները վերոյիշեալ դրամագլխին վրայ աւելցուելու ըլլալնէ, երեք չորս միլիոն լիրա դրամագլխով Պանքա մը պիտի ըլլայ։

Կրսուի նաեւ թէ այս Պանքային միջնորդութեամբ մեծ փոխառութիւն մը ընելու եւ թղթադրամները տարուէ տարի վերցնելու յոյս կայ։

— Երքունի անտառագիտութեան դպրոցին նախկին աշակերտ Երթին եւ Օսման էֆէնտիները՝ Գաղղիոյ անտառաց տեսուչ Մ. Թասսի Գաղղիացի վարպետին դասագիրքերը տաճկերէն լեզուի թարգմանած ըլլալով, Մէճիտիէ պատուանշան ստացան։

— Հռոմանի Ֆոսէէն ըսուած գաղղիական ընկերութեան շոգենաւներէն մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը դանուող Սէն անուն շոգենաւին վրայ անցեալ ուրբաթ առտու լուսնալու մօտ գողութեան փորձ մը եղաւ հետեւեալ պարագաներով։

Պաւաստիներուն գլուխը, իր կարգին պահնորդ կեցած ըլլալով, կը տեսնէ որ մակոյկ մը շոգենաւին կը մօտենար։ Կասկածելով թէ մէջինները գող էին, իսկոյն կը պառկի որպէս զի գողերը զինքը չտեսնելով՝ համարձակ մօտենան։ Հանկ մը վայրկեան ետքը կը տեսնէ որ գողերէն երկուքը շոգենաւին եղերքը կախուած մակոյկին մէջ կելլեն, ուրիշ երկուք ալ կը պատրաստուէին հոն ելլելու։ Իսկոյն հրացանը կը պարպէ։ Հարագործները զարհուրելով կը ձգեն կը փախչին։ Հրացանին պայթմանէն նաւապետն ալ արթննալով վեր կը վազէ եւ ան ալ հրացան կը պարպէ գողերուն ետեւէն, որոնք իրենց մակոյկը նստած ամենայն զօրութեամբ կը թիավարէին, եւ Կրածիա, Կրածիա (շնորհ կամ գթութիւն) կը պոռային։ Առաջին հրացանը պարպուելուն, հարագործներէն մէկը սուր աղաղակ մը հաներ է, որմէ կը հասկցուի թէ վիրաւորուած ըլլալու է։

— Անցեալ երեքշաբթի իրիկուն Գասըմ փաշայի Գուլադաղ ըսուած թաղը Մոմճի Իպրահիմ անուն ութսուն տարեկան ծեր Տաճիկ մը իր տան մէջ սպաննուած գտնուեցաւ։ Կերևի թէ եղեռնագործները խեղճ ծերունիին գլուխը կտրելէն ետեւ՝ դիակն ալ անյայտ ընել ուզեր են, որովհետեւ դիակին մէկ մասը այրեր էին։ Այս չարագործութեան պատճառը չկ պրծուիր որ գողութիւն եղած ըլլայ, վասն զի սպաննելոյն տունէն բան մը վերցուած չէ։

— Անցեալ ուրբաթ օրը Շիրքէթի— Խայրիէի Գանտիլլի շոգենաւը Պէօյիւքտերէէն կամուրջը դառնալուն Գըզ-Գուլէսիի առջեւ հասած ժամանակը, նաւասաւներէն մէկը ճամբորդներուն մտնել ելլելուն համար գործածուած տախտակը պատրաստելու համար շոգենաւին եղերքը քաշել ուզելով, տախտակին չուանը բրդաւ, ու խեղճ նաւասային ծովն իջնալով՝ հոսանքին մէջ անյայտ եղաւ։

— Երեկ իրիկուն ժամը մէկ ու կէսին միջոցները մայրաքաղաքիս Թահտադալէ ըսուած թաղը հրդեհ պատահելով Գատը խան ան ունով փայտաշէն խան մը այրեցաւ։

Լրագրոյս 499 թուոյն մէջ՝ դիշերօթիկ վարժարան մը բանալու վերաբերեալ յայտարար նամակ մը հրատարակ ելով՝ ուսուցիչներէ ծնողաց ուշադրութիւնը հրաւիրեր էինք անոր վրայ։

Յիշեալ ծանուցումը՝ ինչպէս կը յուսացուէր, հաճոյ ընդունելութիւն մը գտնելով. շատ ծնողներէ, կը փութանք յիշեալ վարժարանին հիմնական կանոնաց յայտարարութիւնը հրատարակել։

Վ. ԵՐԹԵՐԵԱՆ

ԿՐԹԻԿԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՔ

1. Այս վարժարանը դիշերօթիկ է։ Իրեն նպատակն է հայազգի տղայք ուսուցանել, եւ լաւ դաստիարակութեամբ կրթել, որպէս զի իրենց ծնողացը բարեբարոյ եւ կիրթ զաւակներ, իրենց ազգին բարի անդամ, եւ իրենց աշխարհին բարի հպատակ ըլլան։

2. Վարժարանը Պէշիկթաշ (1) Տէնի—Մահալլէի բարձր դիրքը վայելելոյ է. որն որ օդաւէտ, առողջարար եւ փոքր պարտէզով տուն մ'է՝ միայն 20 աշակերտ պարունակելու բաւական։

3. Վարժարանին մէջ ուսանելիք ուսմունքներն են՝ Հայերէն լեզու եւ գրագիտութիւն. Ս. Գրոց եւ ազգային պատմութիւն. տրամաբանութիւն. բարոյական խնամատարութիւն. թուաբանութիւն. երկրաչափութիւն. գրահաշիւ. աշխարհագրութիւն. բնական պատմութիւն. բնագիտութիւն. գեղագրութիւն. տօմարագիտութիւն. Գաղղերէն լեզու եւ գրագիտութիւն. Տաճկերէն լեզու եւ գրագիտութիւն։

4. Վարժարանին դասատուք իրենց հմտութեամբն ու բարուքը վկայեալ եւ Ազգին համարումը ունեցող անձերէ պիտի ըլլան։

5. Վարժարանը տարին անդամ մը օգոստոս ամսոյ մէջ միայն պարապութիւն ունի. նոյն միջոցին աշակերտը իրենց ծնողաց տունը ժամանակ կ'անցընեն. նոյնպէս Զատիկին 7 օր, Հաստկին 7 օր եւ մեծ բարեկենդանին 4 օր. Ուրիշ տօնի եւ կիրակի օրերը արգիլեալ է տղայոց տուներնին երթալ։

6. Տղայոց ծնողքը եթէ ուզեն, 15 օրը անգամ մը, կիրակի եւ կամ տօնի օր մ'դպրոց գալով՝ յատկացեալ սենեակի մը մէջ կրնան զաւակնուն հետ տեսութիւն ընել. բայց պտուղ կամ որ եւ է ուտելիք եւ կամ հանդերձ բերելը արգիլեալ է։

7. Ուսման տարին սեպտ. 15էն կը սկսի՝ մինչեւ օգոստոս 15. ամէն քառամիս քննութիւն կըլլայ, որուն արդիւնքը յատուկ տեղեկագրով ծնողաց ամէն մէկուն կը հաղորդուի, եւ տարեգլուխն մասնաւոր քննութիւն ըլլալէն զատ՝ ծնողաց առջեւ ալ քննուելով՝ մրցանակի բաշխում կըլլայ եւ վկայագիրներ կը տրուին։

8. Եթէ աշակերտ մը առաջին կամ երկրորդ քառամսոյ մէջ վարժարանին կանոնացը չհամաձայնի եւ ուսմանց մէջ յառաջադիմութիւն չցուցընէ, այս մասին պէտք եղած ամէն հոգն ու ջանքը 'ի գործ դրուելէն ետքը՝ եթէ չ'յաջողի, ծնողացը կը խաւրուի։

9. Եթէ աշակերտ մը հիւանդանայ, ծնողացը խմաց կը տրուի. թէ որ հիւանդութիւնը թեթեւ ըլլայ, վարժարանին անօրէնին տունը խնամք կը դարմանուի. եւ եթէ հիւանդութիւնը ծանր կամ տարափոխիկ ըլլայ, անմիջապէս ծնողաց տունը կը խաւրուի։

10. Վարժարանին տրուելիք տարեկան վճարքն է 6900 ղուրուշ, երեք անդամով վճարելի, ամէն քառամիս 2300 ղուրուշ. առաջին անդամուն երկու քառամսեայն կանխիկ. (այս հաշուին մէջ է տղայոց թղթի, գրչի եւ մելանի ծախքերը. իսկ դասագրքերուն ծախքը ծնողաց վրայ է)։ Կաւ պէտք է տղայոց հետերնին բերել.

12 Թաշկինակ 4ը սպիտակ.
12 Անկապան 6ը բրդեայ.
6 Շապիկ եւ 3 բրդեայ.
6 Վարտիք եւ 3 բրդեայ.
2 Գոլխանոց (ֆէս).
1 Մահճակալ (քաւէօլա).
1 Անկողին յարդեայ (սամանէ) իր պարագայներովը.
2 Վերմակ՝ մէկը բամբակէ եւ միւսը բրդեայ.
2 Գոտակ (ըսկուֆեա).
Գիշերանոց (կէճելիկ).
2 Երես սրբիչ.
Ընձեռոց.
4 Սաւան (չարշաֆ)՝ 2ը անկողնոյ եւ 2ը վերմակի.
2 Բանդալոն կտաւէ կապտագոյն.
2 Կտաւ պլուզ կապտագոյն.
2 Բանդալոն չուխայէ.
1 Բալթօ ձմեռուան.
1 Մինդան ամառուան.
2 Սէթրի. մէկը պահեստի, (ասոնց ձեւը եւ գոյնը վարժարանէն առնելու է).
2 Վզակապ, մէկը պահեստի.
2 Բաճկոն, մէկը պահեստի.
1 Զարուխա՝ փողոցի համար.
1 Օդոյգ հողաթափ կամ լապտին վարժարանին մէջ.
1 Գլխու խոզանակ.
1 Օդեստի խոզանակ.
1 Սանտր.

Ասոնց հինները ամէն տարի ծնողաց պիտի խաւրուի, տեղը ուրիշ նոր առնելով.

12. Վարժարանին մէջ ըստ Լուսաւորչական առանգապահութեան չորեքշաբթի, ուրբաթ եւ ուրիշ պահք օրերը պահոց կերակուր (1), եւ ուտիք օրերը՝ ուտիքի կերակուր կը տրուի։

Տղու մը օրական հացն է կէս քաշ բաւական ձերմակ, եւ երկու կէվրէկ, նաեւ ըստ բաւականի կերակուր հետեւեալ կերպով.

Ուտիք օր

Առաւօտները՝ սուրճ կամ թէյ, կաթագ եղ կամ պանիր.

Կէսօրին՝ ապուր, մսով կանաչեղէն մը, մսեղէն մը.

Երեկոյին՝ մսով կանաչեղէն մը, բիլաւ կամ մաքարնա եւ կամ ուրիշ մը, անուշեղէն (բէյէլ) եւ ժամանակին պտուղը.

Պառկելէն կէս ժամ առաջ երկու կէվրէկ.

Պահոց օր

Առաւօտները՝ թէյ կամ սուրճ, չոր պտուղ.

Կէսօրին՝ ապուր, ձէթով կանաչեղէն, ընդեղէն.

Երեկոյին՝ ձէթով կանաչեղէն, անուշեղէն (բէյէլ), չոր պտուղ.

Պառկելէն կէս ժամ առաջ երկու կէվրէկ.

Մեր արդէն ընթերցողներուն յայտնի է, որ կայսերական կառավարութիւնը այս տարի իւր մաքսական տրոց ցուցակները՝ նորոգելով, Գաղղիոյ եւ Անգղիոյ տերութեանց հետ ունեցած առեւտրական դաշնադրութիւնն ալ մէկ քանի փոփոխութիւններով չափաւորեց եւ առեւտրական նոր դաշնադրութիւն մը ստորագրեց։

Յիշեալ դաշնադրութիւններէն Գաղղիոյ հետ հաստատուածին օրինակը մայրաքաղաքիս Ժուռնալ լրագրին մէջ հրատարակուած ըլլալով, արժան կը համարինք թարգմանութիւնը լրագրոյս մէջ դնել 'ի տեղեկութիւն մերազնեայ վաճառականաց։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՂԻՈՅ ԵՒ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

ՅՕԴ. 1. Ամէն իրաւունք, արտօնութիւն եւ ազատութիւն որ ասկէ առաջ դաշնադրութիւններով չնորհուած են Գաղղիոյ հպատակներուն ու նաւերուն, ներկայիս կը վերահաստատուին, 'ի բաց առեալ նոյն դաշնադրութեանց այն յօդուածները՝ որ ներկայ դաշնադրութեամբս կը չափաւորուին։ Ասկէց զատ պէտք է գիտցուի որ Բ. Դուռը ինչ իրաւունք արտօնութիւն ու ազատու-

(1) Առ այժմ վարժարանը Պէշիքթաշ է. իսկ եթէ ուշակերտաց թիւը աւելնայ, որուն անբաւական կը տեսնուի, կարելի է որ դարձեալ Պէշիքթաշի մէջ ուրիշ տեղ մը կամ Պօլսոյ շրջակայ գեղերուն մէկը փոխադրուի։

(2) Անձնական տկարութիւն ունեցողները ըստ բժշկական օրինաց այս կանոնին ենթակայ չեն ըլլար մինչեւ որ կատարեալ առողջանան։

թիւն որ կը չնորհէ այսօր եւ ապէ՛ եռեւ ալ կրնայ չնորհել ուրիշ որ եւ է տէրութեան մը հպատակներուն եւ նաւերուն, նոյնը հաւասարապէս պիտի չնորհուի Գաղղիոյ հըպատակներուն ու նաւերուն ալ. որոնք իրաւունք պիտի ունենան նոյնը գործածելու եւ վայելելու։

ՅՕԴ. 2. Գաղղիոյ հպատակները կամ անոնց գործակատարները կրնան տէրութեան ամէն կողմէն ելած թէ՛ հողային եւ թէ՛ արուեստական ապրանքները անխտիր գնել, թէ՛ երկրին մէջ վաճառելու եւ թէ՛ օտար երկիր տանելու համար։ Բ. Դուռը 1838 նոյեմ. 25ին հաստատուած դաշնադրութեան 2դ յօդուածին զօրութեամբը ջընջած ըլլալով այն ամէն մենաւաճառները որ իր երկրին ամէն բերքերուն ու ապրանքներուն վրայ ծանրցած էին, ու նոյն բերքերն ու ապրանքները գնելու կամ տեղէ տեղ փոխադրելու համար տեղական իշխանութենէն թերեւոյ խնդրելու սովորութիւնը վերուցած ըլլալով, կը հասկցուի որ յիշեալ դաշնադրութեան 2դ յօդուածին մէջ հաստատուած պայմանները անխիստ կը մնան։

ՅՕԴ. 3. Գաղղիացի վաճառականները կամ անոնց գործակատարները որ Ցաճկաստանի հողային կամ արուեստական բերք մը կամ վաճառք մը գնեն Օսմանեան տէրութեան երկիրներուն մէջ գործածուելու համար վաճառելու նպատակաւ, գնած կամ վաճառած ժամանակնին նոյն մաքսը պիտի վճարեն, որն որ նոյն պարագաներուն մէջ կը վճարեն Օսմանեան տէրութեան հպատակները։

ՅՕԴ. 4. Ցաճկաստանի հողին կամ արուեստներուն որ եւ է մէկ բերքը օտար երկիր տանելու համար Գաղղիացի վաճառականները կամ անոնց գործակատարները գնելու ըլլանէ, առանց որ եւ է տուրք մը վճարելու՝ յարմար նաւահանգիստ մը պիտի տանին, հոն անոր ունեցած արժէքին միայն հարիւրին 8 տուրք մը պիտի վճարեն, որն որ տարուէ տարի հարիւրին մէկ պիտի պակսի, մինչեւ որ վերջապէս հարիւրին մէկին իջնայ։ Այս հարիւրին մէկն ալ ուրիշ բանի համար չպիտի առնուի, բայց եթէ գործակալութեանց եւ հսկողութեանց ընդհանուր ծախքերը գոյելու համար։

Նաւահանգիստը կամ նաւ դրուելու տեղը գնեալ որ եւ է ապրանք մը որ փոխադրութեան մաքսը վճարած է, նորէն փոխադրութեան մաքս չպիտի վճարէ թէ եւ ուրիշ մարդու ձեռք անցած ըլլայ։

ՅՕԴ. 5. Գաղղիոյ եւ անոր վերաբերեալ երկիրներուն հողային կամ արուեստական բերքը եղած որ եւ է ապրանք կամ վաճառք որ Գաղղիացի նաւու մէջ դրուած եւ Գաղղիոյ հպատակներու սեփականութիւնն ըլլայ, կամ Գաղղիոյ հպատակները ուրիշ երկիրներէ ցամաքի կամ ծովու ճամբով Ցաճկաստան բերեն, առաջուան պէս Օսմանեան տէրութեան ամէն կողմը պիտի ընդունուին առանց բացառութեան, եւ միայն որոշեալ հարիւրին 8 տուրքը պիտի վճարեն՝ ապրանքներուն ծովեզերքը եղած ժամանակը ունեցած արժէքին վրայ, եւ այս տուրքը պիտի վճարուի ապրանքին նաւ դրուած ժամանակը՝ թէ որ ծովով պիտի տարուի. իսկ թէ որ ցամաքէն պիտի տարուի, առաջին մաքսի դրատանը պիտի վճարուի։

Թէ որ այն վաճառքները հարիւրին ութ տուրքը վճարելէ ետեւ իրենց հասած տեղը կամ երկրին մէջ վաճառուին, ամենեւին տուրք մը չպիտի ուղուի ոչ վաճառողէն եւ ոչ գնողէն։ Բայց թէ որ Ցաճկաստանի գործածութեանը համար չվաճառուի, փոխադրական ապրանք (ագտարմա) կը համարուի եւ 8դ յօդուածին մէջ ըսուած կերպը՝ գործ կը դրուի։ Այս պարագայիս մէջ վարչութիւնը կը պարտաւորի անմիջապէս եւ տալու հարիւրին 8 տուրքին եւ ներքոյ դըրեալ 8դ յօդուածին մէջ որոշուած փոխադրութեան տուրքին տարբերութիւնը, երբոր վաճառականը հարիւրին 8 տուրքը վճարած ըլլալը ապացուցանէ։

ՅՕԴ. 6. Մոլտո-Վալաքիա եւ Սէրվիա տարուելու համար Օսմանեան տէրութեան ուրիշ երկիրներէն անցած օտար ապրանքները յիշեալ իշխանութեանց երկիրները հասնելնէն ետքը եւ հոն պիտի վճարեն մաքսի տուրքը։ Եւ փոխադարձաբար, յիշեալ իշխանութեանց երկիրներէն անցնելով Օսմանեան տէրութեան ուրիշ երկիրները տարուած օտար ապրանքներն ալ Բ. Դրան ուղղակի վարչութեանը ներքեւ եղած առաջին մաքսատանը պիտի հատուցանեն մաքսի տուրքը։

Նոյնպէս պիտի ըլլայ նաեւ յիշեալ իշխանութեանց եւ Օսմանեան տէրութեան ուրիշ երկիրներուն հողային կամ արուեստական բերքերուն դուրս տարուած ժամանակնն ալ։ Առաջինները նոյն իշխանութեանց մաքսական վարչութեանը պիտի հատուցանեն մաքսի տուրքը, վերջիններն ալ Օսմանեան դանձուն. այն կերպով որ ներս բերուած կամ դուրս տարուած վաճառքներուն մաքսի տուրքը միշտ մէկ անգամ միայն վճարուի։

ՅՕԴ. 7. Բնաւ որ եւ է տուրք մը չի պիտի առնուի Գաղղիոյ եւ անկէ կախում ունեցող երկիրներուն հողային եւ արուեստական բերքերէն, եւ ոչ ուրիշ որ եւ է օտար երկիրներու հողային եւ արուեստական բերքը եղող ապրանքներէն, երբոր այս երկու կերպ ապրանքները գաղղիական նաւերու մէջ դրուած եւ Գաղղիոյ հպատակներու ըստացուած ըլլալով Դարդանելի Վոսփորի եւ Սեւ ծովու նեղուցներէն անցնին, թէ եւ յիշեալ ապրանքները՝ բերող նաւերէն ուրիշ նաւերու մէջ փոխադրուին կամ դուրս տարուելու համար վաճառուելով սահմանաւոր ժամանակ մը ցամաք հանուին մինչեւ որ ուրիշ նաւերու մէջ դրուելով ճամբանին շարունակեն։

Այս վերջին պարագայիս մէջ յիշեալ վաճառքները Կ. Պոլսոյ մասատան Ագտարմայի մթերանոցներուն մէջ պիտի դրուին, եւ ուրիշ այն տեղերն ալ որ առանկ մթերանոցներ չգտնուի, մաքսի վարչութեան հսկողութեանը ներքեւ պիտի դրուին։

ՅՕԴ. 8. Բ. Դուռը վաճառաց փոխադրութիւնը (ագտարմա) հետ զհետէ չնորհումներով ցամաքի կողմէն դիւրացընելու փափաքելով, որոշուեցաւ որ մինչեւ հիմա ուրիշ երկիրներ տարուելու համար Ցաճկաստան մտած ապրանքներէն առնուած հարիւրին երեք տուրքը այսօրուընէ հարիւրին երկուքի իջնէ մինչեւ ութ տարի, եւ ութ տարիէն ետքը հարիւրին մէկի իջնէ եւ այնպէս շարունակէ։

Բ. Դուռը միանգամայն իրաւունք կը պահէ իրեն մաքսանենդութիւնը արգիլելու համար պէտք եղած ապահովութիւնները հաստատել յատուկ կանոնադրութեամբ մը։

ՅՕԴ. 9. Գաղղիոյ հպատակները կամ անոնց գործակատարները որ օտար երկիրներու հողային կամ արուեստական ապրանքներու առուտուր կընեն, նոյն տուրքերը պիտի վճարեն եւ նոյն իրաւունքները պիտի վայելեն, որն որ իրենց հայրենի երկրին ապրանքները վաճառող ուրիշ օտար հպատակները կը վճարեն կամ կը վայելեն։

Մ՝ՈՒՅԻ-ԼԷ ՀԷՔԻՔ Բ՝ՈՒՎ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Հայաղդի հմուտ թուաբան մը պատրաստ է փափաքողաց թուաբանութիւն դասատալ Մեծ նոր խանին վերի յարկը թիւ 2 սենեակը, երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը առաւօտէն մինչև կէս օր, ուր նոյն օրերը նաև տաձկերէն դաս ալ կը տրուի կէս օրէն մինչև երեկոյ. ուստի թէ՛ տաձկերէն և թէ՛ թուաբանութիւն սովորիլ ուզողը նոյն տեղի տաձկերէն դասատու Պ. Օգսէն Շահանեանին հետ կրնայ խօսիլ։

Սև չուխայէ քաղմիրէ և ուրիշ բուրդ կտաւներէ Սէթրիներու Բալթօներու և Բանթալօններու աղտերն ու բիծերը մաքրել կամ զանոնք նորի պէս ներկել տալ ուզողները կը հրաւիրուին Սախաչէշմէսին Պէսարացի Պ. Շատուրին խանութը։

ՉԿԸՆ ԻՒՂ

Մաքուր եւ անուշահամ

Գաղղիացի Տոքթոր Օթիէ քիմիկոսի և Շէվրիէ դեղագործին պատրաստածը, որուն մէջ ձուկի հոտ և համ ամենևին չկայ։

Կը գտնուի Պէյօղլու Տէլլա Սուտայի դեղարանը։

Ան լրագիրը շաբաթն անգամ մը կելլէ չորեքշաբթի օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս՝ Զիճիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են՝

ԻԶՄԻՐ. Յոհաննէս աղա Մազուտեան։

ԵԳԻՊՏՈՍ. Շահարշ աղա Այվիարեան։

ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ. Մանտեսի Սուքիասաղա Գալուստեան։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էլմասեան։

ԹՈՒԱՔ. Մանտեսի Յակոբ աղա Աղլաղանեան։

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան։

ՊՐՈՒՍԱ. Կարապետ աղա Էսկիշհիրլիեան։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Տ. Մուրատեան։

ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Պ. Գրիգոր Մալդարաճեան։

ՎԱՆ. Պ. Մկրտիչ Տ. Ատոմեան։

ԽԱՐԲԵՐԴ. Պ. Գէորգ Յաճիարեան։

ԵՐԶՆԿԱ. Մ Դանիէլ աղա Խաչանճեան։

ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մանտեսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան։

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մեկուն հետ կրնան դիմակցիլ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՅ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	Շաբաթ 6	Եր. 7	Երք. 8	Շար. 9	Բշ. 11	Գշ. 12
	Ղուրուշ	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.
Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	190-25	191	190-30	177-25	184	182-20
« 20նոց Արծաթ	56-25	57-10	57-5	55	55-20	55-25
Խաղնէ Թահվիլի	74-10	75-20	75-20	73-5	75-20	75-30
Էոհամը ճէտիտէ	66-15	66-30	65-30	65-10	64	65
Անգղիական լիրա	207-30	209	208	195-20	198-20	199-20
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	168-20	169	169	156	156	157
« 5 ֆրանքնոց արծաթ	44-30	44-30	42	36-35	57-10	57
Ռուսի բոլ իմպէրիալ	171-30	172	172	159	159	160
Գարպովանց	52	52-10	52	50-10	50-10	50-16
Սոֆորին	291	291	291	276	278	280
Աւստրիոյ դէրբիմից	98-20	98-20	98	95-10	95-10	95-20
Հինգնոց քսաննոց հաղարին	752-20	750	742	686	700	700

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԴԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ. ԱՌԱՆՑ ՍԳՕՆԹՕՅԻ 15ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Լօնտրա 51 օր պայմանաժամ.
« 3 ամիս «
Փարիզ «
Մարսիլիա «
Վիէննա «
Թրիէստ «
Լիվորնօ «
Ճէնովա Լ. Ն. «
Իսկ ՄԷԹԱԼԼԻՒԻ ՀԵՏ
Լօնտրա
Մարսիլիա

ԱՐՄՏԻՒՐ ՊՕԼԻՍ 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Յորեն Ռումէլիի	25—45
« Իսմայիլի	52—54
« Կալացի	———
« Թայղան	———
« Իպրայիլ կակուղ	———
« Ռումէլիի կակուղ	46—44
Եգիպտացորեն Կալացի	30—31
դարի Ռումէլի	18—17
Վաճառականներս մէջ կայ ընդ. ամենը	60000
Դրիւ. որեն եւ 10000 դրիւ. դարի։	

	Շաբաթ 6	Եր. 7	Երք. 8	Շար. 9	Բշ. 11	Գշ. 12
	Ղուրուշ	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.
Ցաճկաստանի	520—550					
Թրիֆիլ Էնկլուրի	33—34					
Մահմուդկէ						
Ամիճան Գալա Հիսար	210—215					
Քիլիրէ	32—34					
Տերեւ	50—52					
Խէժ Արաբիոյ (Զամք արապի)						
Պղինձ (Պագըր). Թօքաթ	21—22					
Կիւմիւշ-խ ան	2—23					
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	30—31					
Անատօլու	29—30					
Սուսամ Ռումէլիի Քիլ.						
Կտաւատի հուտ (Քէթէն թոխ.) Ռում.						
Անատօլու						
Զէթ (Զէյթին եաղը) Այվալըգ Հօխայ	11—11-20					
Կիրիտ	10-20—11					
Բամբակ Գըրք-Աղաճ եւ Գասապա Կնդ.						
Ասոր. Կիպրոս. Ատանա						
Կաղին (Ցնաղը) Տրապիզոն	105—110					
Ռումէլի	130—135					
Բրինձ Եգիպտոս Բէչիտ Հայ.	4-10 4-10					
Տամիէթ	6-20—7					
Աճառ (Սապոն) Գանտիա	— —					
Միտիլի	— —					

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

	Ղուրուշ
Խանվէ Ռիո եւ Գափօ 100 Հայ.	1420—1500
« Մառթին եւ Սէյլան « «	
Շաքար գլ. (քէլլէ) 6-10 Լ. Կնդ.	520—540
« փոշի (Թոզ) «	440—450
« Հոլ. գլուխ «	—
« փոշի «	—
« Գաղղ. գլուխ «	430—440
« փոշի «	420—430
« Հավանա մնտուկով «	—
« Բուրմով (չուվալ) «	—
Պղպէղ (պիպէր). Հայ.	11—
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա «	200—210
« Մատրաս «	75—80
Որդան կարմիր (գըրմըզ)	
առաջադոյն «	125—130
« տեսակ Բ.	80—90
« « խոտաւ	65—70
Թէյ (չայ) Գոնկօ	80—85
« Բէյքօ «	125—155
Հանքածուխ Նիւքասթլէ Շլ.	29—31
« Լիվրբուլ «	27—29
« Գարտիֆ «	25—25
Անագ (գալայ) Կնդ. Ղ.	1350—1360
Անուշատր (Նըշատըր) Հայ.	
Պողպատ (Զէլիք) թ. 0 եւ 00 Կնդ.	200—210
կապար (Գուրշուն) «	230—240
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտուկ «	510—525
Զինք տախտակ թ. 8—12 Հայ.	7—7-20
Երկաթ Անգ. ձողաձեւ (չուբուգ) Կնդ.	85—90
« Բեւեռցու «	98—100
« Տախտակ «	160—170
« Բոլորակ «	—
« Ռուսիոյ «	—
Քարֆիձա Հայ.	4—5
Ծծումբ (քիւքիւրտ) Իտալիա Կնդ.	80—85
Իւմթիլէճ ճէն. զոյգ Մն. «	560—570
« « Գէլճ. «	175—180
« « Թրիէսթ «	110—120
Ռոմ Անգղիոյ Կալ.	16—17
« Ամերիկա «	14—15
Գինեաք Հայ.	17-20—18
Բրինձ Իտալիոյ «	4-20—
« Հնդկաստանի «	
Սբառմաչէթի Վիեննա «	30—32
« Թրիէստ եւ Գաղղ. «	21—
Կարագ Ռուսիոյ «	16-20—17
Քէօսէլէ 14 Քիլ. «	500—550
Բամբակ մանած թ. 8—14 «	21—22
12—20	23-20—24
16—24	25-20—26
20—30	27—30
« Էքսթրայ 8—14	24-20—25
12—20	27—28
16—24	29—30
20—30	30-20 32

ՄԵՏԱՔՍ (ԻՓԷՔ)

Տէմիրտէշ ընտիր տակ. «	Օս. լր. 420 ղր.
« 1 «	420—425
« 2 «	390—415
« 3 «	
Սէլէ Պրուսա ընտիր տակ. «	
1.	540—580
2.	550—560
3.	
Մէչտուա 1.	550—570
2.	525—540
3.	
Ֆիլաֆիւռ 10—12 եւ 11—12	420—440
Գօզա Պրուսա չոր	170—195
Կէմլէք եւ Մահալըճ	120—180

ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Գխատր (Մաղը) սեւ	16-20 17
Կանանչ եւ ճերմակ	7 — 8
Գեղին հատիկ (ճէհրի) Էնկլուրիւ	5— 6
Բուրդ Գըրըմ կէս լուաց. Կնդ.	150—160
Չի լուացուած	150—120

Խմբագիր-Տնօրէն

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ.-ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԳԼԻ ԽԱՆ